

Vakature bestuur

Op zaterdag 12 april wordt de Algemene Ledenvergadering van de VZZ gehouden. Tijdens het ochtendprogramma van de ALV hoopt het bestuur ook een nieuw bestuurslid te kunnen voorstellen. Het bestuur bestaat uit zeven leden, maar één van de plaatsen is nog vakant. VZZ-ers die graag, vanuit een bestuursfunctie, willen meewerken aan het stimuleren van zoogdierkunde en zoogdierbescherming in de Benelux kunnen zich aanmelden bij *Ton Goedhart, P.L. Takstraat 3-C, 1073 KH Amsterdam, telefoon: 020-6764838 (NL).*

Giften, erfstellingen en legaten

Het gaat goed met de VZZ. Leden van de VZZ zullen daar uitgebreid over geïnformeerd worden tijdens de komende Algemene Ledenvergadering op 12 april aanstaande. Dat het goed gaat met de VZZ en dat zij effectief een bijdrage kan leveren aan de bescherming van zoogdieren in de Benelux,

is mede te danken aan de giften die de vereniging ontvangt. Het bestuur wil de mensen, die de VZZ het afgelopen jaar geld hebben toegestoken, graag danken voor hun gulle giften.

Wilt u het werk van de VZZ ook steunen, dan kan dat door een gift over te maken naar rekeningnummer 203737 van de Postbank (Nederland) of naar rekeningnummer 000-1486269-35 van de Postchecks (België).

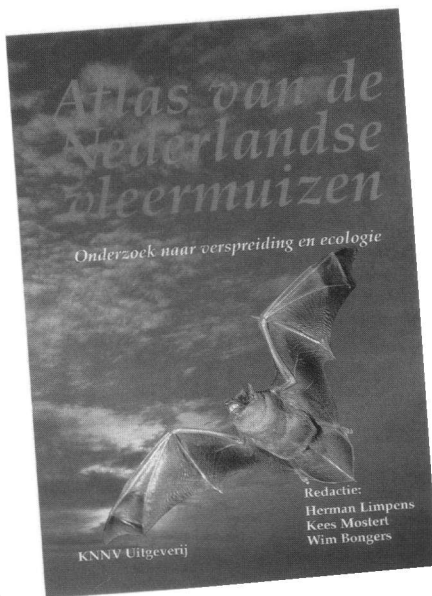
Het is ook mogelijk de VZZ te steunen door middel van nalatenschappen en legaten. Voor nadere informatie hierover kunt u terecht bij uw notaris.

Vleermuis-atlas Nederland klaar!

De Stichting Vleermuis-onderzoek (SVO) en de Vleermuis-werkgroep Nederland (VLEN) hebben in de periode 1986-1993 het Vleermuis Atlas Project (VAP) uitgevoerd. De resultaten van het VAP worden gepubliceerd in de 'Atlas van de Nederlandse Vleermuizen'.

De presentatie is op 15 maart 1997 in de Jaarbeurs te Utrecht (zie agenda).

Het VAP was een uniek project. Het hoofddoel was het uitvoeren van een systematische inventarisatie van de Nederlandse vleermuizen in hun zomerbiotoop. Het unieke zat hem in het gebruik van batdetectors. Voorheen werden alleen waarnemingen van vleermuizen die in de hand waren gedetermineerd, geaccepteerd voor verspreidingsatlassen (zie bijvoorbeeld de Atlas van de Nederlandse zoogdieren, Broekhuizen *et al.*

1992). Het gebruik van batdetectors heeft een schat aan nieuwe kennis over vleermuizen opgeleverd en over hun verspreiding in Nederland. In de Atlas van de Nederlandse Vleermuizen wordt hierop uitgebreid ingegaan.

De Atlas beschrijft in de inleidende hoofdstukken de ontwikkeling van het vleermuisonderzoek met batdetec-

tors, de ecologie van vleermuizen, de vliegttechniek van vleermuizen en de wijze waarop vleermuizen echolokatie gebruiken. Vervolgens worden de wenselijke beschermingsmaatregelen besproken. Hierna volgt het kerngedeelte van de atlas: alle 21 soorten vleermuizen die ooit in Nederland zijn aangetroffen, worden in aparte hoofdstukken behandeld. Zowel de zomer- verspreiding als de winter- verspreiding komen aan bod. De atlas is rijk geïllustreerd met pentekeningen, foto's en figuren.

U kunt nu al intekenen op deze atlas door f 50,50 (inclusief f 6,- verzendkosten) over te maken naar rekeningnummer 13028 van de Postbank, ten name van de KNNV Uitgeverij. Vermeld op de overschrijving 'Voorintekening vleermuisatlas'. Voorintekenen is mogelijk tot 15 maart 1997.

Veldwerkgroep: zomerkamp

De Veldwerkgroep van de VZZ heeft weer grootse plannen voor 1997. Het belangrijkste is het zomerkamp, dat dit jaar zal plaatsvinden van 26 juli t/m 2 augustus, en wel in Slovenië, de noordelijkste republiek van het voormalige Joegoslavië. Tussen haakjes: het is hier vrij van oorlogsgeweld en absoluut veilig. Het kamp vindt plaats in het zuidoosten van Slovenië, vlakbij Kotevje, ten zuiden van de hoofdstad Ljubljana. We zullen samenwerken met een groep sloveense zoogdierkenners. Het verblijf is een

gebouw dat ligt temidden van een schitterend oerbos in een karstgebied. Het gebied kent 69 inheemse zoogdiersoorten, waaronder wolf, lynx, wasbeerhond, otter, wilde kat, boom- en steenmarter, sneeuwmuis, brandmuis, *Pitymys liechtensteini*, alle drie de slaapmuissoorten en 25 soorten vleermuizen. Bijkomend pluspunt is het aangename klimaat, en: de hoogste berendichtheid van Europa!

Tijdens het kamp zullen de zoogdieren van het gebied geïnventariseerd worden door

zichtwaarnemingen, sporenonderzoek en vangen met live-traps. Vleermuizen worden met bat-detectors opgespoord. Naast de inventarisatie zal ook een onderzoekje uitgevoerd worden.

Het kamp belooft een absolute topper te worden, dus een snelle opgave is raadzaam. Opgeven dient schiftelijk te gebeuren; stuur een kaartje naar *Joost Verbeek, Gemaal 9, 1613 AM Grootebroek (NL)*. Tot op het kamp!

Paul van Oostveen

Egels, bevers, vleermuizen: lezingendag

Slechts een greep uit de zoogdiersoorten waar de VZZ zich mee bezig houdt. De VZZ zet zich in voor het onderzoek naar en de bescherming van alle inheemse zoogdieren in de Benelux. Het onderzoek, dat de basis vormt voor beschermingsacties, wordt uitgevoerd door leden van de VZZ. Meestal in hun vrije tijd, soms betaald.

Onderzoek aan zoogdieren is niet gemakkelijk. Wie naar het symposium over de boommarter is geweest, weet hoeveel moeite het kost iets over de levenswijze van deze soort te weten te komen. Wie niet is geweest, heeft unieke video-

Marcel Huijser probeert met behulp van een ontvanger de slaapplek van een gezenderde egel te bepalen. Foto Dennis Wansink

beelden van boommarterjongen gemist.

Op zaterdag 12 april 1997 zal een aantal VZZ-leden een lezing geven over het onderzoek waar zij de afgelopen jaren aan hebben gewerkt. Vilmar Dijkstra zal ingaan op de bevercensus in de Biesbosch. Sinds twee jaar volgen hij en leden van de Beverwerkgroep Nederland (BWN-VZZ) de ontwikkeling van de beverpopulatie in het Nationaal Park De Brabantse Biesbosch. Het is niet altijd rozengur en manenschijn bij het observeren van bevers (zie foto elders in Zoogdier), er staan ook veel brandnetels in de Biesbosch.

Marcel Huijser heeft in 1995 het egelonderzoek van Luc Meuwissen overgenomen. Voor Rijkswaterstaat, Dienst Weg- en Waterbouwkunde, zoekt hij uit wat het effect is van verkeerswegen op egelpopulaties. Bijna alle methoden die er bestaan om gegevens over het habitatgebruik van zoogdieren te krijgen, hebben hij en Luc toegepast: verkeersslacht-

Het bestuur van de VZZ zit 'op de hei' en denkt na over de toekomst van de vereniging. Foto Dennis Wansink

offers tellen (u heeft vast ook meegedaan), met zenders uitgeruste egels volgen, inloopvalen plaatsen, egels merken enz. Afgelopen zomer heeft hij een heel ingenieuze methode toegepast. Daar zal hij 12 april over vertellen.

Wie de naam Ludy Verheggen hoort denkt aan de **VLEN Nieuwsbrief**. Ludy is de man die er voor zorgt dat deze nieuwsbrief van de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN-VZZ) ieder kwartaal verschijnt. Tevens is hij een fervent voorstander van zoogdiermonitoring. De methoden die daarvoor gebruikt worden moeten wel goed getest zijn, is zijn mening. Afgelopen jaar heeft hij de verplaatsingen van vleermuiskolonies in het Rimburcherbos gevolgd.

Deelnemers aan het monitoringproject 'kolonietellingen' kennen het probleem van deze verplaatsingen. Ludy vertelt over zijn ervaring met **geringe vleermuizen**.

Tot zover (voorlopig) het middagprogramma van zaterdag 12 april. 's Morgens vindt de **Algemene Ledenvergadering** van de VZZ plaats. Uiteraard

worden hier de jaarrekening 1996, de begroting 1997, werkplannen en bestuurswisselingen behandeld, maar er zal tevens uitleg worden gegeven over de ideeën die het bestuur heeft over de **toekomst van de VZZ**. De VZZ groeit de laatste jaren in rap tempo in aantal leden, in werkgroepen en in activiteiten. Daarnaast wordt, met name door overheden, steeds vaker een beroep op de VZZ gedaan met betrekking tot zoogdierkundige vraagstukken. Hoe ga je als vereniging om met deze sterke groei en de wens van derden om onderzoek te doen en kennis te leveren? De voorzitter, Kees de Lange, geeft een presentatie van de ideeën van het bestuur.

Programma

- 9.30 Ontvangst
- 10.00 Algemene Ledenvergadering VZZ
- thema: 'De VZZ op weg naar haar 50-jarig bestaan'
- 12.00 Lunch
- 13.30 Video 'Een nest met boommarterjongen'
- Unieke beelden van jonge boommarters en hun moeder

13.50 Dialezingen door VZZ-leden

- Bevers in de Biesbosch. *Vilmar Dijkstra*
- Egels en verkeer. *Marcel Huijser*
- Plaatstrouw van vleermuiskolonies. *Ludy Verheggen*

16.00 Afsluiten en napraten

De bijeenkomst vindt plaats in Zalencentrum Trianon, Oudegracht 252, Utrecht. Trianon ligt op 15 minuten lopen van het Centraal Station van Utrecht; neem via het Godebaldkwartier de uitgang Moreelse Park van Hoog-Catharijne, en sla onderaan de roltrap linksaf, loop richting Domtoren, vlak voor de Dom (direct over het water) rechtsaf; dan nog even langs de gracht recht door lopen.

Leden van de VZZ krijgen begin maart een uitnodiging voor de ALV met het middagprogramma. Niet-leden kunnen zaterdagmiddag 12 april gewoon het zalencentrum TRIANON binnenlopen om de lezingen bij te wonen. Houd 12 april 1997 alvast vrij.

Beverwerkgroep Nederland

Binnen de VZZ is sinds kort een nieuwe werkgroep actief: de Beverwerkgroep Nederland (BWG-VZZ). Hoewel de werkgroep pas enkele maanden geleden officieel het levenslicht zag, zijn de leden van de werkgroep al sinds de herintroductie van de bevers in de Biesbosch actief. Een aantal van hen volgde namelijk het wel en wee van de bevers in het kader van het promotie onderzoek van Bart Nolet. Momenteel richten ze zich vooral op het volgen van de aantalsontwikkeling van de beverpopulatie in de Biesbosch, maar hun plannen voor de toekomst reiken al verder.

Leden van de Beverwerkgroep Nederland houden van het goede leven. U kunt daar deelgenoot van worden. Foto Joop van Osch

Eind 1994 heeft Staatsbosbeheer, in samenwerking met het Nationaal Park De Biesbosch, het IBN-DLO de opdracht gegeven om de aantalsontwikkeling van de bever-

populatie in de Biesbosch te monitoren. Dit gebeurt in samenwerking met de Beverwerkgroep. In de zomers van 1995 en 1996 heeft de Beverwerkgroep onder andere gekeken naar het aantal uitgezwommen jongen. Op deze manier hopen we een beeld te krijgen van de reproductie van de bevers in de Biesbosch.

Momenteel bevinden zich in Nederland op drie plaatsen beverpopulaties: in de Biesbosch, in de Gelderse Poort en in en rond het Natuurpark Lelystad. Dit, samen met het feit dat op andere plaatsen in Nederland bevers worden waargenomen (waarover meer in de volgende zoog-

dier) maakt het interessant om de aantalsontwikkeling en de verspreiding landelijk te monitoren en in kaart te brengen.

De werkgroep stelt zich verder ten doel om onderzoek mogelijk te maken naar verspreiding, aantalsontwikkeling, leefwijze en mortaliteitsoorzaken van de bever. Tevens wil zij de bescherming van de bever in Nederland bevorderen. De werkgroep is van mening dat het verwezenlijken van deze doelstellingen op de volgende manieren moet gebeuren:

a) het uitvoeren van onderzoek, zoals monitoring, mortaliteitsonderzoek en habitatonderzoek. De verspreidingsgegevens die worden verzameld kunnen tevens gebruikt wor-

den voor het VZZ-project Zoogdiermonitoring;

b) het leggen van contacten en het uitwisselen van informatie met verschillende instellingen zoals terreinbeheerders, Rijkswaterstaat, muskusrattenvangers en de Dierenambulances, c) het verspreiden van reeds opgedane kennis en nieuwe onderzoeksuitkomsten omtrent de bever, bijvoorbeeld door het verzorgen van publikaties en het houden van presentaties, alsmede het verspreiden van een folder.

Het bestuur van de Beverwerkgroep Nederland bestaat momenteel uit vijf leden, Vilmar Dijkstra (voorz.), Berto de Waal (secre.), Albin Hunia

(penn.), Teun Baarspul en Mathy Lips. Bent u geïnteresseerd in bevers en lijkt het u leuk om lid te worden van de Beverwerkgroep Nederland, dan kan dit door contact op te nemen met *Berto de Waal, C. van Maasdijkstraat 14, 3555 VN Utrecht, 030-2420865 (NL)*. Daarnaast kunt u altijd meldingen van bevers doorgeven aan Berto de Waal of *Vilmar Dijkstra, Dijkstraat 68, 6828 JS Arnhem, 026-4431826 (NL)*. Wij hopen dat een stijgende lijn in de populatiegroei resulteert in een stijgende belangstelling voor dit grootste knaagdier van Europa.

Berto de Waal

Symposium boommarters

Op 4 oktober 1996 heeft het symposium over de boommarters in Nederland plaats gevonden. De opkomst was fantastisch (tegen de 200 deelnemers), de conclusies bedroevend: de aanwezigen kwamen tot een schatting van 500 tot 1200 boommarters in heel Nederland. Het merendeel hiervan (ongeveer de helft) leeft op de Veluwe. In Limburg, Noord-Brabant en het oostelijke deel van Overijssel en Gelderland is hij

verdwenen. De komende jaren zal er flink aan getrokken moeten worden om de boomarter weer terug te krijgen in de Nederlandse bossen. Hoe dat kan kunt u lezen in het verslag over dit symposium.

Het verslag zal als een **Wetenschappelijke Mededeling** van de KNNV worden uitgegeven. De Wetenschappelijke Mededeling zal in maart 1997 verschijnen. U kunt nu al intekenen op deze publikatie. De kosten zullen waarschijnlijk tussen de f 15,- en f 20,- liggen. Bel of schrijf naar de VZZ, Emmalaan 41, 3581 HP Utrecht, 030-2544642 (NL).

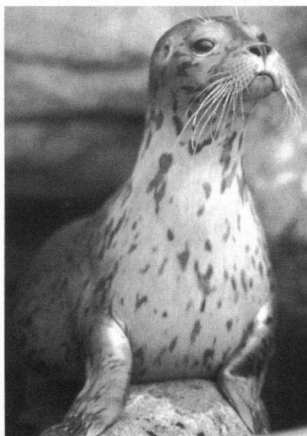

Er is in Nederland veel actieve en passieve belangstelling voor de boomarter... Foto Kees Canters

De VZZ-winkel

Op een bierviltje kwam de redactie de volgende definitie van een zoogdier tegen: *Een dier met een hard inwendig skelet, harig en het geeft melk. Bijvoorbeeld een kokosnoot.* Het is duidelijk, er moet nog veel aan voorlichting gedaan worden.

U kunt de VZZ daarbij helpen. De VZZ heeft een serie ansichtkaarten laten maken met bedreigde zoogdieren in Nederland en België. Het gaat om veertien soorten (zie illus-

Gewone zeehond, op een ansichtkaart van de VZZ. Foto Dick Klees

tratie), voor elke soort een kaart. Op de achterkant van elke kaart staat een korte beschrijving van de soort en een kaartje van de verspreiding in België en Nederland. De hele set van 14 kaarten is bij de VZZ te bestellen voor f 15,- (BF 300), inclusief verzendkosten. In de losse verkoop kosten de ansichtkaarten f 1,50 (BF 30) per stuk. Door het bedrag over te maken naar rekeningnum-

mer 000-1486269-35 van de Postchecks (België) of naar rekeningnummer 203737 van de Postbank (Nederland), onder vermelding van *ansichtkaarten*, krijgt u ze toegestuurd.

Voorlichtings- materiaal

De Werkgroep Voorlichting van de VZZ is bezig een database aan te leggen van voorlichtingsmateriaal over zoogdieren. We proberen een zo compleet mogelijk overzicht te krijgen van reeds bestaande folders, brochures, video's, CD-ROM's, materialen voor tentoonstellingen, etc. Dit overzicht is in eerste instantie bedoeld om op het kantoor van de VZZ vragenstellers snel aan de gewenste informatie te helpen, maar kan uiteraard ook door andere verenigingen, instanties of personen gebruikt worden. Daarnaast kan het overzicht handig zijn om dubbel werk te voorkomen of ideeën op te doen.

Iedereen die voorlichtingsmateriaal over zoogdieren heeft of kent wordt opgeroepen dit door te geven aan onderstaand adres, met een korte beschrijving van het produkt, voor wie het bestemd is en hoe het te verkrijgen is. Het beste is natuurlijk een voorbeeldexemplaar mee te sturen, dan kunnen we ook een centrale verzameling aanleggen. We hopen zodoende een betere ontsluiting en toepassing van deze materialen te bereiken dan nu veelal het geval is. Overigens horen we ook graag of U behoefte heeft aan bepaalde materialen!

*Werkgroep Voorlichting VZZ,
Emmalaan 41, 3581 HP Utrecht.*